

Snelcursus gemeentefinanciën voor raadsleden

VNG Kennisdag raadsleden
Vrijdag 16 oktober 2026

Bart Leurs
VNG Adviseur Gemeentefinanciën

Welkom! Wat gaan we doen vandaag:

1. Even voorstellen
2. Wat is je rol als raadslid?
3. Hoe ziet een begroting eruit?
4. Waar komt het geld van gemeenten vandaan?
5. Aan welke knoppen kun je draaien?
6. Wie zijn je hulptroepen?

Eerst even voorstellen

- **Bart Leurs**

- 2025 (per 1.10): VNG. Adviseur gemeentefinanciën.
- 2025 (tot 1.10): Gemeente Nieuwegein. Plv. griffier, secretaris auditcommissie, adviseur financiën
- 2015 – 2024: Raad voor het Openbaar Bestuur. Bekostiging lokaal bestuur, balans taken/middelen/risico's
- 2007 – 2014: AEF. Onderzoeken gemeentefonds en provinciefonds

Eerst even voorstellen

- **VRAAG:** Dit wordt mijn raadsperiode
 - A: Eerste
 - B. Tweede
 - C. Ik zit al meer dan twee periodes in de gemeenteraad

Eerst even voorstellen

- **VRAAG: Zit u in de commissie financiën en/of de auditcommissie?**
 - A: Ja, in deze periode
 - B: Ja, maar in een vorige periode
 - C. Nee, (nog) niet

1. Wat is je rol als raadslid?

- **Grondwet: de gemeenteraad is de baas (hoofdschap)**
 - **Art. 125:** *“Aan het hoofd van de provincie en gemeente staan provinciale staten onderscheidenlijk de gemeenteraad.”*
- **Gemeentewet Art.189 lid 1: de gemeenteraad heeft het budgetrecht**
 - Uitgeoefend via de begroting
 - Nóg krachtiger instrument dan moties enz.!
 - Lid 3: Het college mag financieel alleen wat de raad heeft toegestaan

1. Wat is je rol als raadslid?

- **Gemeenteraad mag niet meer uitgeven dan er binnenkomt**
 - **Gemeentewet Art. 189 lid 2:** *“De raad ziet erop toe dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is.”*
 - *“Hiervan kan hij afwijken indien aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.”*
- **Financieel toezicht door de provincie (Art. 203 Gemeentewet)**
 - Provincie toetst of begroting structureel en reëel in evenwicht is.
 - Zo ja: repressief toezicht (regulier regime)
 - Zo nee: preventief toezicht (“onder curatele”). Begroting en uitgaven hebben toestemming van de provincie nodig.

1. Wat is je rol als raadslid?

- **VRAAG: HOE ERVAAR JE JE INVLOED OP DE GEMEENTEBEGROTING?**
 - A: Ik kan als raadslid goed invloed uitoefenen op de begroting.
 - B. De begroting is vooral aan het college, maar op kleine zaken kan ik invloed uitoefenen.
 - C. Ik kan amper invloed uitoefenen.

2. Hoe ziet een begroting eruit?

- **De begroting gaat niet (alleen) over geld! → Dit is je belangrijkste instrument**
 - Beleidsdoelstellingen
- **Indeling:**
 - **Algemeen:** samenvatting, kernpunten, nieuwe ontwikkelingen
 - **Programma's:** uitgebreider, ook lopende zaken
 - **Paragrafen:** dwarsdoorsnede op aantal onderwerpen.
 - **Totaalstand,** conceptbesluit gemeenteraad
- **P&C cyclus: varieert enigszins per gemeente →** zie inwerkprogramma eigen gemeente
- Kadernota/Voorjaarsnota enz. in veel gemeenten belangrijkste politieke moment. Kaders voor begroting in het najaar.

2. Hoe ziet een begroting eruit?

- **Regelgeving: Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)**
 - Regels over indeling en verplichte paragrafen in begroting en jaarrekening
 - Bedoeld om de begroting en verantwoording voor de gemeenteraad transparant te maken...
 - ...zodat die zijn budgetrecht beter kan uitoefenen.
 - **Beleidsindicatoren** → BBV Art.8 lid 3a. **Zullen worden herzien**
- **3 W-vragen:**
 - wat willen we bereiken?
 - Wat gaan we ervoor doen?
 - Wat mag het kosten?
- VNG Raadgever: Raadgever Gemeentebegroting en jaarrekening | VNG

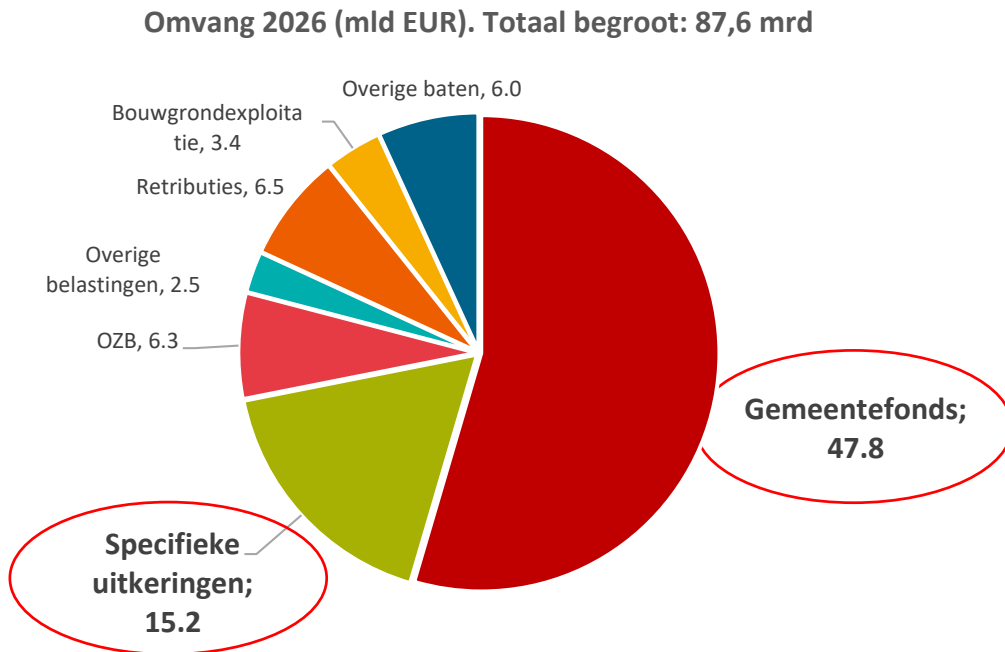
2. Hoe ziet een begroting eruit?

- “We moeten bezuinigen om een sluitende begroting te krijgen. Maar op de jaarrekening hebben we overschotten! Hoe kan dit?!?”
 - **Dit is géén geld op de plank...**
 - ...maar kosten die je later alsnog moet maken
 - ... en is géén ‘echt geld’ maar zit ‘vast in stenen’ (activa)
 - Je hebt overschotten nodig vanwege investeringen
- **Oorzaken:**
 - Geld vanuit het Rijk dat pas in september of december komt. Maar begroting ligt al vast (15 nov)...
 - Planningsoptimisme. Niet elke investering kun je vlot uitvoeren (boeggolf).
 - Eigen inkomsten die meevallen

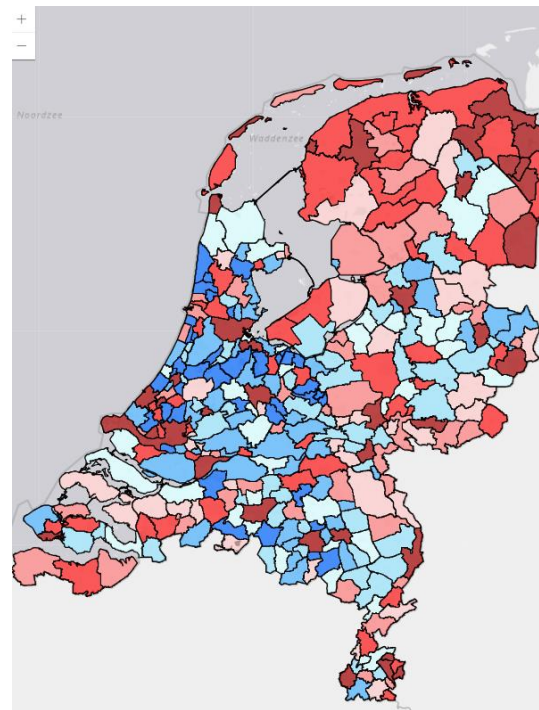
3. Waar komt het geld van gemeenten vandaan?

- **Gemeenten voor ruim 70% afhankelijk van het Rijk....**
- **Gemeentefonds:** vrij besteedbaar....
- ... maar veel ligt vast in wet- en regelgeving.
- **Specifieke uitkeringen** ("spuk"): geoormerkt rijksgeld

3. Waar komt het geld van gemeenten vandaan?

- ... maar er zijn grote verschillen tussen gemeenten!
- Bloemendaal 50% afhankelijk
- Stads kanaal 83%
- Kan financieel kwetsbaar zijn!

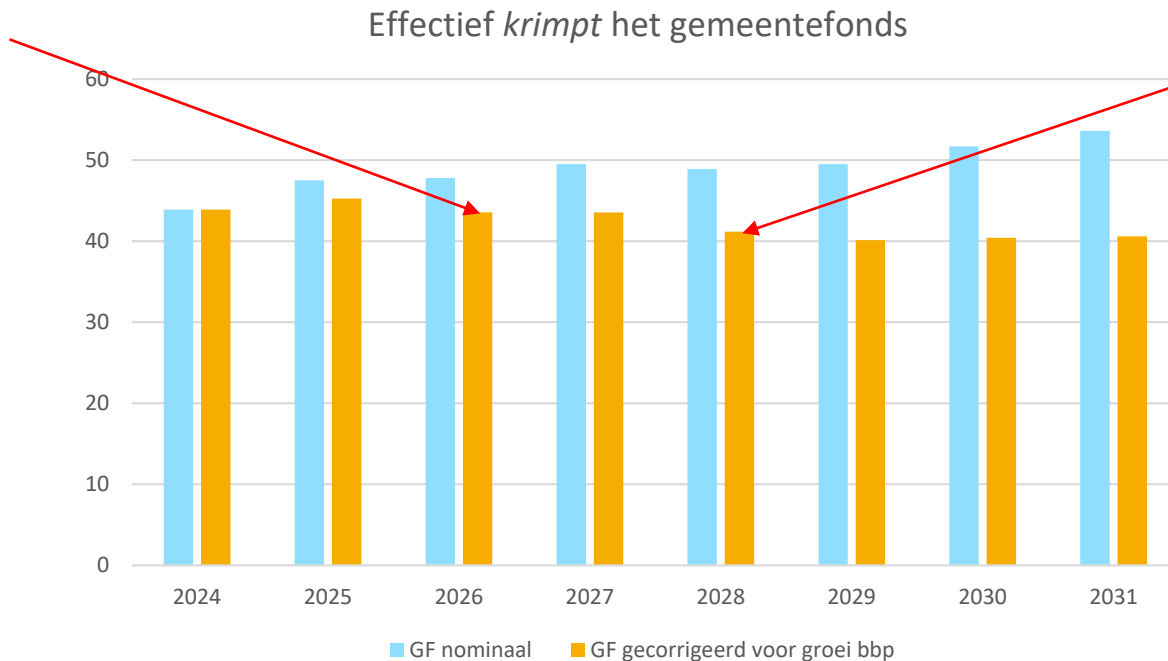
Rijksuitkeringen, EUR per inwoner.

Bron: COELO, Atlas Rijksuitkeringen

3. Het ravijnjaar is er nog steeds

**Eerste deel
Ravijnjaar:**
Extra geld Rutte-III
geschraapt, maar
taken blijven
(Klimaat, wonen,
enz.)

**Tweede deel
Ravijnjaar:**
Korting jeugdzorg
opgeschoven

3. Waar komt het geld van gemeenten vandaan?

- **VRAAG: HOE HEEFT UW GEMEENTE HET RAVIJN 2026-2029 OPGEVANGEN?**
 - A. Vooral door belastingverhogingen
 - B: Vooral door bezuinigingen, namelijk
 - C. Vooral door het tekort/schuld op te laten lopen
 - D. Een combinatie

4. Aan welke knoppen kan ik draaien?

Knop 1: Exploitatie

- **Exploitatie = uitgaven voor lopende zaken, jaarlijks terugkerend**
 - Bijvoorbeeld: exploitatie zwembad en bibliotheek, ambtenarenapparaat, trajecten jeugdzorg, afvalverwijdering, BOA's,...
- **Veel ligt wettelijk vast:**
 - Medebewindstaken: Participatiewet en Beschut Werk, Veiligheidsregio's, VTH, ...
 - Tot op zekere hoogte: Wmo, Jeugd
 - N.B. Verbonden partijen

4. Aan welke knoppen kan ik draaien?

Knop 2: investeringen

- **Twee typen investeringen**
 - Vervanging: schoolgebouwen, wegen en bruggen,...
 - Ontwikkeling: nieuwe woningen en wijken, klimaatadaptatie, circulaire economie, ...

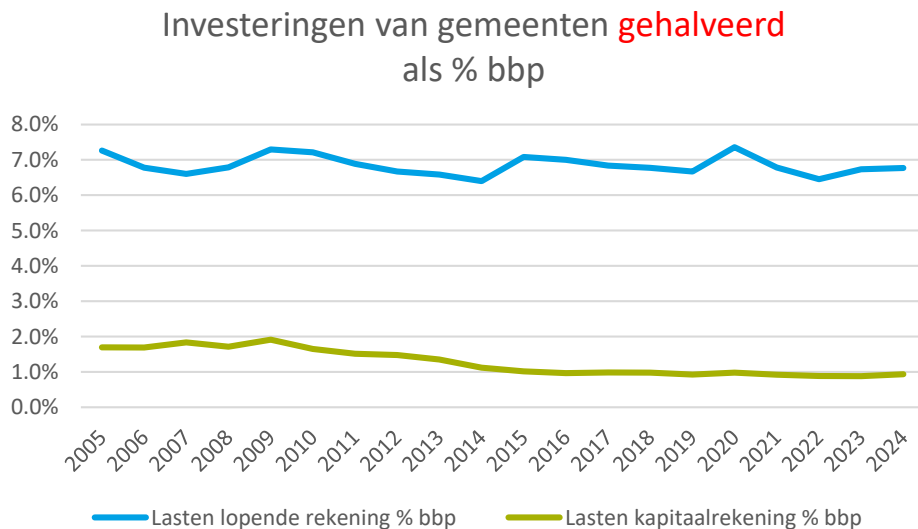
- **Investeringen financiert een gemeente door te lenen. Kernwoorden:**
 - Lenen
 - Kapitaallasten
 - Activa (bezittingen, staan op balans)
 - Afschrijving

4. Aan welke knoppen kan ik draaien?

Knop 2: investeringen

- **Stijgende exploitatie drukt investeringen door gemeenten weg**
 - **Dit is een risico voor de toekomst!!**

4. Aan welke knoppen kan ik draaien?

Knop 3: eigen inkomsten

- **Algemene belastingen: komen toe aan algemene middelen**
 - Belangrijkste: OZB, Parkeerbelasting, (sommige gemeenten:) toeristenbelasting
 - Voort: forensenbelasting, baatbelasting, hondenbelasting, reclamebelasting, precario.
 - Nieuw: leegstandsheffing
- **Heffingen en leges: tegenprestatie & maximaal kostendekkend**
 - Rioolheffing, afvalstoffenheffing (Wet milieubeheer)
 - Leges: bouwvergunningen, paspoorten en rijbewijzen, enz.
- **Overig:**
 - Tarieven: bijv. uit zwembadkaartjes, bibliotheekabonnementen, ...
 - Grondexploitatie
 - Opbrengsten dividenden

4. Aan welke knoppen kan ik draaien?

SAMENVATTEND

- **Inkomsten:**
 - Geen invloed op geld vanuit het Rijk
 - Wel op eigen algemene belastingen
 - N.B. heffingen zoals riool, afval/zuivering en leges worden bepaald door kosten
- **Exploitatie:**
 - Deel ligt wettelijk vast, keuzeruimte hangt af van wet- en regelgeving
- **Investerings:**
 - Voorkóm problemen voor later → denk lange termijn
 - Plan realistisch om boeggolf en onderuitputting te voorkómen

4. Aan welke knoppen kan ik draaien?

- **Invloed uitoefenen via:**
 - Commissie Financiën (en andere commissies!)
 - Auditcommissie: fact finding
- **Lokale regelgeving:**
 - Financiële verordening (beleid, beheer, controle en verantwoording)
 - Nota's bestemmingsreserves, grondexploitatie, enz.
- **Instrumenten:**
 - De begroting!
 - Amendementen → N.B. Dekking!
 - Moties

Artikel 212

1

De raad stelt bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie vast. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan.

5. Wie zijn je hulptroepen?

- **VRAAG: IK WEET WIE MIJN HULPTROEPEN ZIJN**
- A. Ja, ik weet ze te vinden, in mijn gemeente, regionaal en landelijk.
- B. Ja, maar alleen in mijn eigen gemeente.
- C. Met enige moeite weet ik bij wie ik in mijn eigen gemeente moet zijn.
- D. Nee

5. Wie zijn je hulptroepen?

- **In je gemeente:**
 - Griffie
 - Lokale rekenkamer
 - Accountant
 - Ambtelijke ondersteuning (technische vragen, technische sessies)
- **Regionaal**
 - Toezichthouder
 - Raadsleden in regionale raadsplatforms, enz.

5. Wie zijn je hulptroepen?

- **Nederlandse Vereniging van Raadsleden:** ondersteuning en kennisplatform.
[Home | Nederlandse Vereniging voor Raadsleden](#)
- **Nederlandse Vereniging van Rekenkamers.** Recent: onderzoek naar onderbesteding van gemeenten.
- **VNG:** [VNG Startpagina voor raads- en collegeleden | VNG](#)
 - Raadgevers in korte filmpjes over diverse beleidsonderwerpen
 - Gemeentefinanciën algemeen: [VNG introductievideo Gemeentefinanciën](#)
 - Verdieping: [Raadgevers over gemeentefinanciën | VNG](#)
 - Begroting, financiële verordening, eigen belastingen, financiële conditie van je gemeente, en nog veel meer
 - Waarstaatjegemeente.nl : hoe doet mijn gemeente het t.o.v. andere?
 - Stel je vraag via info@vng.nl